

כבוד

עולמנו הוא עולם הערכים. לכל דבר יש ערך, המתבטא במחיר שמשלמים עבורו. גם לאומנות האדם יש ערך המתבטא בשכר שמשלמים עבורה. אומן האומר „חכמתי אני מוכר לך“ רשאי לדרוש טכום גדול ואין בו דין אונאה (יר"ד סי' שלו, ג). גם לאדם בתור אדם יש ערך, אך במה מתבטא ערכו? הרי בכסף אי אפשר לשער את ערכו — האם ישנו אופן אחר להעריכו? כן: הכבוד שרוחשים לו מבטא נאמנה את ערך האדם. כבוד אמנם אינו מטבע עובר לסוחר, ומלבד אי אלו הנהגות נימוסיות אין לו גדר קבוע. כבוד הוא בעיקר אמצעי-ביטוי רוחני או נפשי.

כל אדם זקוק להערכה, וחיייו תלויים בה. הסבא מסלובודקה, הגרנ"צ פינקל וצללה"ה, היה אומר כי האדם אינו יכול לחיות בלי כבוד, ולו יצוייר שיקחו ממנו את כל כבודו — ימות. — אמת: בעל מעלה מכיר את ערך עצמו ואינו תלוי בדעת אחרים, ובו נהפך הדבר: במקום להודקק להערכת אחרים הוא מכבד אחרים, וזה האות שהוא עצמו מכובד — „איוהו מכובד? המכבד את הבריות“ (אבות ד, א). אך לא לקבל ולא לתת כבוד — לא יתכן.

במה נשתנה קנה-המידה של כבוד מזה של מחיר כספי? עבור דבר השייך לעולם החומרי אפשר לשלם בכסף. האדם בתור אדם הוא רוחני, והוא נערך רק בקנה-מידה רוחני, וזהו כבוד. הרי כבוד הוא קנה-המידה להערכת רוחניות. ננסה להעמיק בזה יותר.

„קדוש קדוש קדוש ה' צב' מלוא כל הארץ כבודו“ (ישעיהו, ג). הקב"ה הוא קדוש, כלומר מובדל ומופרש מכל חומר וגשמיות, „לא ישיגוהו משיגי הגוף“. במה נוכל להכירו בכל זאת? בזה ש„מלוא כל הארץ כבודו“, בזה שהוא ברא מלוא כל הארץ הוא מתגלה, והתגלות זו נקראת „כבוד“. כך רצה הקב"ה שנוכל להכירו במידת-מה. „כל הנקרא בשמי, ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו“ (ישעיהו מג, ז). מזה נבין, כי במקום שיש קדושה, שם יש כבוד. גם באדם יש קדושה, שהרי ניתנה בו נשמה קדושה, והיא המחייבת יחס של כבוד.

פרשה שלימה יש בתורה המבארת את היחס בין קדושה וכבוד, היא פרשת אמור: היא מתחילה בקדושת הכהונה והכהונה הגדולה והדינים של כבוד שקדושה זו מחייבת, וממשיכה בביאור קדושת הקרבנות והלכות הכבוד שלהם, ומשם לקדושת השי"ת ומצות קדוש השם ואיסור חילול השם הנובעים ממנה. הפרשה גומרת בקדושת השבת והמועדים והלכות הכבוד שלהם ומעשה המסלל.

עם יצחק, כי היו דומים מאד וכו'. (עפ"י בבא מציעא פו, א). שהיה [אדם] חי מאו ומאתים שנה ולא היה מזיקין. (מדרש תנחומא חיי שרה, א). אמר ר' יהודה בר סימון: אברהם תבע וקנה, אמר לפניו: רבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום [אחד] ואין אדם יודע למי מכבד, מתוך שאתה מעטרו בוקנה, אדם יודע למי מכבד. אמר לו הקודש ברוך הוא: חיך, דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל. (ב"ר סה, ד). הלך ולן באותו לילה ועמד בבוקר, כיון שעמד ראו שהלבין שער ראשו וזקנו, אמר לפניו: רבונו של עולם עשיתני דוגמא. אמר לו: „עשרת תפארת שיבה“, והדר זקנים שיבה“.

(תנחומא חיי, א).

ט. אבימלך מלך פלשתים גירש את יצחק ממלכותו מקנאה שהיה מצליח בכל מעשיו, וכשנא אליו אבימלך לא שילם לו כמעשיו, אלא קיבלו בסבר פנים יפות והאכילתו והשקתו לו ולאנשיו. (מגילת המאור לר' ישראל אלנקוה).

י. „ותאמר שרה אדוני“ (בראשית כד). למדת התורה ^{נרדף} ארץ, שיהא אדם מקבל את כל האדם בשמחה, וקורא לו רבי ואדוני, שהרי רבקה אמנו אומרת לאליעזר, „שתה אדוני“. (מדרש הגדול פ"ה חיי שרה).

יא. יעקב אבינו מפני ענותנותו היה נוהג כבוד בעשו אחיו מפני שיצא לאויר העולם כרצע אחד קודם ממנו, והיה שלוחו אומר לעשו: „כה אמר עבדך יעקב“ (בראשית לב), ולא שהיה ירא ממנו. (מגילת המאור, שם).

יב. אתה מוצא בלאה, אחר שילדה ששה בנים והיתה רואה בבואה ששנים עשר שבטים עתידין לעמוד מיעקב, וכבר ילדה ששה, ונתעברה [עתה] מן השביעי, ומן שתי השפחות שנים שנים

מדה, כשם שאינו רוצה בצער אחרים ונזקם ומצטער בכאבם, גם מן השמים יתנו לו בנים כשרים שלא יבוא לידי צער ותקלה בגלגלם. ושניהם מצינו ביעקב אבינו, שהצטער שלא יזיק אחרים [ויצור לו] — שלא יהרוג אחרים. רש"י ריש פ"י וישלח] זכה שלא באו תקלה על ידו, וגם שמיטתו שלמה שכולם צדיקים. (תוכחות חיים חלק ג' עמ' יח; מגילת המאור סימן נח).

ז. כשאדם מתרגל להמליך עליו את חברו בנחת רוח ובדרך ארץ, ונוהר לשמור כבודו, יתרגל לשמור את כבוד ה' יתברך. (הכמה ומוסר לר' שמחה זיסל מקלם ח"ב, עמ' סח).

ח. מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחיו ועלובין היו, ושונין דברייתו ודברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדברייהו. (עירובין יג, ב). מוכח מכאן כי המכבד את הבריות, לא רק שנקרא „ממוכד“, אלא זוכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכותא [לכוון תלמודו לפי הלכה], כי כבוד הבריות היא מעלה המשלימה את האדם בכל מקצועות השלימות. (שיחות מוסר ח"ב מאמר ו').

גדולי הנביא, והירותם ושפרם

ח. „וישא [אברהם] עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו“. (בראשית יח). אמר ר' לוי: אחד נדמה לו בדמות סדקי [מכר פת], ואחד בדמות נוטרי [מנהיג ספינה], ואחד בדמות ערבי. אמר: אם רואה אני ששכינה ממתנת עליהם, אני יודע שהן בני אדם גדולים. ואם אני רואה אותן חולקים כבוד אלו לאלו, אני יודע שהן בני אדם מהוגנין. וכיון שראה אותן חולקין כבוד אלו לאלו יודע שהן בני אדם מהוגנין. (בראשית רבה מח, ט).

עד אברהם לא היה זקנה, מי שרצה לדבר עם אברהם דיבר

They took some honey, and plenty of
money,
Wrapped up in a five-pound note.
Edward Lear (1812-88) British artist and writ-
er. *The Owl and the Pussy-Cat*

- 4 How doth the little busy bee
Improve each shining hour,
And gather honey all the day
From every opening flower!
Isaac Watts (1674-1748) English theologian
and hymn writer. *Divine Songs for Children*,
'Against Idleness and Mischief'

HONOR

See also titles

- 1 And they were offended in him. But
Jesus said unto them, A prophet is
not without honour, save in his own
country, and in his own house.
Bible: Matthew 13:57

- 2 That chastity of honour, that felt a
stain like a wound.
Edmund Burke (1729-97) British politician.
Reflections on the Revolution in France

- 3 Tell me not, Sweet, I am unkind,
That from the nunnery
Of thy chaste breast and quiet mind
To war and arms I fly.

True, a new mistress now I chase,
The first foe in the field;
And with a stronger faith embrace
A sword, a horse, a shield.

Yet this inconstancy is such
As thou too shalt adore;
I could not love thee, Dear, so much,
Loved I not Honour more.
Richard Lovelace (1618-58) English poet.
To Lucasta, Going to the Wars

- 4 Remember, men, we're fighting for
this woman's honor; which is
probably more than she ever did.
Groucho Marx (Julius Marx; 1895-1977) US
comedian. *Duck Soup*

- 5 Honour pricks me on. Yea, but how
if honour prick me off when I come
on? How then? Can honour set to a
leg? No. Or an arm? No. Or take
away the grief of a wound? No.
Honour hath no skill in surgery,
then? No. What is honour? A word.
What is in that word? Honour.
What is that honour? Air.
William Shakespeare (1564-1616) English
dramatist. *Henry IV, Part One*, V:1

- 6 I like not such grinning honour as
Sir Walter hath: give me life; which
if I can save, so; if not, honour

comes unlooked for, and there's an
end.

William Shakespeare *Henry IV, Part One*,
V:3

- 7 Well, honour is the subject of my
story.
I cannot tell what you and other men
Think of this life: but, for my single
self,
I had as lief not be as live to be
In awe of such a thing as I myself.
William Shakespeare *Julius Caesar*, I:2

- 8 For Brutus is an honourable man;
So are they all, all honourable men.
William Shakespeare *Julius Caesar*, III:2

- 9 I once had a sparrow alight upon
my shoulder for a moment while I
was hoeing in a village garden, and
I felt that I was more distinguished
by that circumstance than I should
have been by any epaulet I could
have worn.

Henry David Thoreau (1817-62) US writer.
Walden, "Winter Visitors"

- 10 Brothers all
In honour, as in one community,
Scholars and gentlemen.
William Wordsworth (1770-1850) British po-
et. *The Prelude*, IX

HOOD,
Thomas

(1799-1845) British poet. His collection *Odes and Ad-
dresses* (1825) was followed by several volumes of
humorous verse and such political poems as *The Story
of the Shirt* (1843).

- 1 The sedate, sober, silent, serious,
sad-coloured sect.
Referring to the Quakers. *The Doves and the
Crows*

- 2 Ben Battle was a soldier bold,
And used to war's alarms:
But a cannon-ball took off his legs,
So he laid down his arms!
Faithless Nelly Gray

- 3 For here I leave my second leg,
And the Forty-second Foot!
Faithless Nelly Gray

- 4 The love that loves a scarlet coat
Should be more uniform.
Faithless Nelly Gray

- 5 His death, which happen'd in his
berth,
At forty-odd befell:
They went and told the sexton, and
The sexton toll'd the bell.
Faithless Sally Brown

- 6 I remember, I remember,
The house where I was born,
The little window where the sun
Came peeping in at morn;
He never came a wink too soon.
Nor brought too long a day,
But now, I often wish the night
Had borne my breath away!
I Remember

- 7 I remember, I remember,
The fir trees dark and high;
I used to think their slender tops
Were close against the sky:
It was a childish ignorance,
But now 'tis little joy
To know I'm farther off from heaven
Than when I was a boy.
I Remember

- 8 But evil is wrought by want of
thought,
As well as want of heart!
The Lady's Dream

- 9 For that old enemy the gout
Had taken him in toe!
Lieutenant Luff

- 10 No warmth, no cheerfulness, ~~and~~
healthful ease,
No comfortable feel in any member
No shade, no shine, no butter
no bees,
No fruits, no flowers, no leaves,
birds, --
November!
No!

- 11 O! men with sisters dear,
O! men with mothers and wives,
It is not linen you're wearing
But human creatures' lives!
The Song of the Shirt

- 12 Oh! God! that bread should be
dear,
And flesh and blood so cheap!
The Song of the Shirt

- 13 Holland . . . lies so low they are
saved by being dammed.
Up the Rhine

- 14 What is a modern poet's ~~task~~
To write his thoughts upon ~~and~~
The critic spits on what is ~~done~~
Gives it a wipe - and all is ~~gone~~
Alfred Lord Tennyson. *A Memoir* (Ten-
nyson), Vol. II, Ch. 3

- 15 There are three things which
public will always clamour for
sooner or later: namely, ~~the~~
novelty, novelty.
Announcement of Comic Annual

בוה. ולכאורה למה היה תטאם גדול מנשוא שבענשו בעונש כה חמור עליהם ועל כלל ישראל. וי"ל בזה ע"פ מאמר הרה"ק רבי מגדל מפרמישילן תלמיד הבעש"ט הק' על משאחז"ל (ברכות יט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה אל תהרהר אחריו שמא עשה תשובה. דקשה מדוע שלא יהרהר אחריו הרי סוף סוף בא לידו דבר עבירה ומה אם עשה תשובה אח"כ. ומפרש דהכוונה שמא עשה תשובה לפני שנכשל בעבירה, שלקח לעצמו לעשות בענין זה תשובה ועבר והתייגע מאד, ולכן התגבר עליו היצה"ר בכל הכחות להכשילו בענין זה. כי כך הוא הסדר, שבמדה שאדם מתמסר אליה במסירות נפש מתגבר היצה"ר כנגדו בכל הכחות להכשילו בזה, וע"כ אל תהרהר אחריו על מה שנכשל שלא יכול היה לעמוד בפני גודל התגברות היצר. וזה שהיה גם כאן, שרבי עקיבא רבן של כ"ד אלף התלמידים אמר ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, שזה הכלל שביטול הישות והאנוכיות בו תלויה כל התורה כולה, ולכן לעומת זה התגבר הבע"ד בכל הכחות להכשילם בענין זה. ומיתתם היתה בימי הספירה שימים אלו הם ימי ההכנה לקבלת התורה ובהם העת לתיקון כל המדות, אך במיוחד במדה זו של ואהבת לרעך כמוך שהיא כלל גדול בתורה להגיע לקבלת התורה. וצריכים בימים אלו לעבוד במדה זו של

ואהבת לרעך כמוך ולספר בשבתו, לעקור האנוכיות ולהיות כבוד תבירו תביב עליו. והם שלא נהגו כבוד זה בזה הפגם שלהם היה גדול מאד שהיצה"ר לכד אותם בענין הזה.

וזהו פי' מאחז"ל (ברכות סד.) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. תלמידי חכמים הם אלו המקיימים מאחז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, היינו שימית לגמרי העצמיות והאנוכיות שלו. ותלמידי חכמים שהם במדרגה זו מרבין שלום בעולם, כי כל עניני מחלוקת נובעים מהאנוכיות שבאדם, אך אלו שזיככו וביטלו את האנוכיות הרי הם מרבין שלום בעולם.

וזו ההכנה העיקרית לקבלת התורה, שאמנם צריכים לעשות הכנה בכל המדות אך בעיקר ובמיוחד במדה זו של עקירת וביטול האנוכיות והישות, שכאשר יהודי מזככה בעבודתו הריהו מסוגל להגיע לקבל את התורה. וענין מדה זו היא כמאחז"ל (ע"ז מה:) הרוצה לעקור ע"ז צריך לשרש אחריה, שהרוצה לטהר מדותיו ישרש ממנו מדת אנוכיות ועי"ז יהיו כל מדותיו מתקונות. והשער וההתחלה לכל הוא מביטול האנוכיות ע"י ואהבת לרעך כמוך, ואח"כ מוסיף והולך ואור עד לכל המדרגות העליונות.

רבי יהושע אומר עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם

המהר"ל במשנתנו מבאר מדוע ג' דברים אלו מוציאין את האדם מן העולם, משום שהטוב שיש בגמצאים נותן לגבראים מציאות וקיום, וזולת זה לא היה להם קיום כלל, ודבר שהוא רע דבק בו ההעדר. והיינו שכח הקיום של כל נברא הוא כח הטוב שבו, שכת הטוב הריהו כנשמה הנותנת את זכות הקיום לכל דבר בבריאה, ודבר החסר את כח הטוב אין לו כל זכות קיום. ובזה מבאר ענין הנאמר

במעשה בראשית בכל יום ובכל חלק מהבריאה וירא א' כי טוב, היינו שראה הקב"ה שיש בו כח הטוב וממילא יש לו זכות קיום. וזה גם ב"י אומרים ז"ל (ב"ק נד:), מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב הואיל וסופן להשתבר, היינו אף שהלוחות הינם מקור הטוב, ואם כן מדוע לא נאמר בהן טוב, כי סופן להשתבר ולא היה להם כח הקיום, ולכך לא נקראו טוב. ובזה מבאר ענין ג' דברים אלו

למעריב ודאי יש לו לטרוח ולהתפלל במנין השני ולספור עמהם אחר התפלה כנהוג).

אלא במצוה שיש בה הנאה ומעשה משא"כ בספירת העומר אין בה מעשה והנאה, ואדרבה היא¹⁸ זכר לחרבן בית המקדש, ועוד כיו"ד ימים אלו הם ימי דין כי לכן בא העומר מן השעורים כדכתיב (בפ' ויקרא) ואם תקריב מנחת ביכורים וכו' ועל העומר הכתוב מדבר.

מדוע אומרים יום "אחד" ולא "ראשון", ובנוסף "בעומר" "לעומר"

ה. שם: כיום הראשון אומר היום יום אחד בעומר וכו'. "יום אחד" דייקא, ולא היום "יום ראשון", כדל²⁰ להוציא מדעת הצדוקים שאמרו ממחרת השבת היינו מיום ראשון שאחרי שבת, ועוד שראשון שייך אם יאמר בימים שאח"כ יום שני, יום שלישי וכו' אבל בספירה מונה שני ימים שלושה ימים וכו', וגם יום הראשון בכלל, בזה לא יפול שם ראשון אלא אחד, ומיהו אם²¹ טעה ואמר היום יום ראשון וכו' יצא ידי חובתו.

בענין נוסחאות, "בעומר" (— מנהג אשכנז וכ"כ הגר"א) "לעומר" (גירסת האר"י ז"ל

מדוע אין מברכין "שהחיינו" על ספירת העומר

ד. שם: וצריך לספור מעומד ולברך תחילה. ולכתחילה יקפיד¹⁷ אף לא להישען על דבר באופן שיפול אם יטלו אותו דבר. כתב הקדושת לוי (בסוף פ' נשא) "נראה לבאר מפני מה על מצוות ספירת העומר אין מברכין "שהחיינו" וכו' דהנה ידוע כשהיו ישראל במצרים היו משוקעים במ"ט שערי טומאה והקב"ה כרוורו"ה גאלם ממצרים כדי לקרבם תחת כנפי השכינה ועל זה הוצרך להם לספור ז' נקיים, ובלא זה לא היה באפשר לקרבם תחת כנפי השכינה וכו', ונמצא שהיו מצפים תמיד מתי יעבור המספר ויגיע הקירוב ותמיד היה רצונם לכלות ימי הספירה, ואם היה באפשר לכלות ימי הספירה ברגע אחד אזי מה טוב ומה נעים היה להם, ונמצא לפי"ז אין שייך ברכת שהחיינו על זה", ובבה"ט (סק"ה) מביא בשם אחרונים טעם משום שאין מברכין שהחיינו

ואח"כ יתפלל, משמע שינהג כן אפילו עומד מיד אח"כ לקרות ק"ש. 17. שרית רבבות אפרים ח"א סי' קכ"ט וברע"ת סי' תקפ"ה טע"י א' בשם שרית הריב"ש וחכם צבי וברכ"י שם סק"ד דכל היכא דהעמידה אינה לעיכובא מותר להישען, מי"מ לא סמך הדע"ת ע"ז אלא לאדם חלוש קצת. 18. המאור סו"מ פסחים י"א אבל ספיה"ע אין בה זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפש לחרבן בית מאונינו, הרי"ד בדע"ת. 19. אליהו זוטא סי' תצ"ג בשם רבינו ירחם ח"א נ"ה ח"ד (ואע"ג דכתבין לקמן סי' תצ"א הערה 7 מגדולים וצדיקים שזמן זה רבין פסח לעצרת מסוגל לרפואות וישועות וכו' עיי"ש, אין זה סתירה, דאדרבה כיון שהזמן מסוגל לדברים המועילים לגוף ולפרנסה וכו' עלולים ח"ו לחטוא, וכמו שכ' האברבנאל בפ' ויקרא שזמן זה שהוא אחרי תרדמת החורף, הבריאה מתחדשת הארץ צלול ובריא, העצים מבלבנים וכו', מתערור רתיחת הדמים אצל האדם ומסוגל לחטוא יותר משאר זמנים, ולכן אין לשמוח ולישא נשים וכו' ועיי"ש באברבנאל דלכן באה מנחת העומר מן השעורים, מאכל בהמה, רמו שהאדם ישפיל עצמו במיוחד בימים אלו. ולכן מתו תלמידי ר"ע דייקא בתקופה זו (עיין כה"ח סי' תצ"ג סק"ה בשם פע"ח) כי הזמן עלול להביא ר"ל לחטא אם אין נשמרים). 20. פרדס יוסף פ' אמור, י"ג ט"ו, בשם ס' דברי שאול. 21. אורחות חיים — ספינקא אות ח' בשם ס' מאורי אור, אמנם מי שאמר לחבירו בליל יום ראשון של ספירת העומר היום הוא יום ראשון לספירה, יכול אח"כ לספור בברכה כי "ראשון" אין זה "אחד" והרי זה כגילה דעתו שאין רוצה לצאת בספירה זו — אורחות רבנו ח"ב עמ' צ"ד בשם החזו"א.